

УДК 335.69.10.08

Черепня Г.М.
здобувач кафедри ЕОДСГ
Української інженерно-педагогічної академії

МЕТОДИКА ОЦІНКИ РІВНЯ РИЗИКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ З УРАХУВАННЯМ АНАЛІТИКО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНИХ ЗАСАД

METHOD OF ASSESSMENT OF RISK LEVEL OF ENGINEERING ENTERPRISE WITH RESPECT TO ANALYTICAL AND INSTRUMENTAL PRINCIPLES

АНОТАЦІЯ

У статті удосконалено методичний підхід до оцінки рівня ризику машинобудівних підприємств з урахуванням аналітико-інструментальних засад та алгоритм ефективності прийняття управлінських рішень. Виходячи з результатів комплексної оцінки масштабів ризикового стану підприємства і прогнозу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища їх функціонування, формується система цілей і цільових показників оздоровлення підприємства на довгостроковий період; визначаються пріоритетні завдання; розробляється політика дій підприємства за основними напрямками його діяльності.

Ключові слова: оцінка, методика, ризик, рівень, аналітико-інструментальні засади, управлінське рішення.

АННОТАЦИЯ

В статье усовершенствован методический подход к оценке уровня риска машиностроительных предприятий с учетом аналитико-инструментальных основ и алгоритм эффективности принятия управленческих решений. Исходя из результатов комплексной оценки масштабов рискованного состояния предприятия и прогноза факторов внешней и внутренней среды их функционирования, формируется система целей и целевых показателей оздоровления предприятия на долгосрочный период; определяются приоритетные задачи; разрабатывается политика действий предприятия по основным направлениям его деятельности.

Ключевые слова: оценка, методика, риск, уровень, аналитико-инструментальные основы, управленческое решение.

ANNOTATION

This article improves methodical approach to assessing the level of risk of engineering companies with respect to analytical and instrumental framework and algorithm of efficiency of decision-making. Based on the results of a comprehensive assessment of the scale of enterprise's risk and prognosis of factors of their external and internal environment, a system of goals and targets on a long recovery period has to be established. The paper defines priorities and develops the policy of enterprise actions in key areas of its operations.

Keywords: evaluation, methodology, risk, level, analytical and instrumental fundamentals, management decision.

Постановка проблеми. Сьогодні поступова діяльність ринкового механізму України призводить до того, що низка машинобудівних підприємств не можуть підтримувати в задовільному стані свій фінансово-господарський стан. Ризики, що виникають при несприятливому розвитку подій, можуть сприяти ще більшому входженню підприємств у кризовий стан. А відсутність фінансових джерел для технічної реконструкції і переходу на випуск конкурентоспроможної продукції «відкине» таких суб'єктів господарювання за межі виживання. Саме тому теперішній стан розвитку більшості машинобудівних підприємств та низки галузей фахівці продовжують визначати як ризиковий.

Типовою ситуацією для багатьох підприємств є спад виробництва, цінові та структурні диспропорції, випуск неконкурентоспроможної продукції, зниження продуктивності праці, масова збитковість та низька рентабельність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Широке коло питань, пов'язаних із дослідженням ризиків підприємств і управління ними, знайшло відображення в роботах багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених економістів. Серед них: М.І. Діба [1], М.В. Ніколайчук [2], Н.В. Мисак [3], А.В. Некрасова [4], Г.Ю. Кім [5], І.М. Приймак [6], Г.О. Партин [7], М.О. Фесюк [8] та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Проте динамічність процесів ринкового розвитку економіки потребує подальших досліджень щодо удосконалення методичного підходу до оцінки рівня ризику машинобудівних підприємств з урахуванням аналітико-інструментальних засад та алгоритму ефективності прийняття управлінських рішень.

Постановка завдання – удосконалення методичного підходу до оцінки рівня ризику машинобудівних підприємств з урахуванням аналітико-інструментальних засад.

Виклад основного матеріалу дослідження. Подолання ризикового стану – це управлінський процес. Успіх управління залежить від своєчасного розпізнавання ризику та вживання дієвих методів його уникнення. Адже, незважаючи на позитивні зміни в розвитку економіки, за останні роки існує стійка тенденція зростання кількості неплатоспроможних та збанкрутілих підприємств практично в усіх галузях економіки країни. Це пояснюється тим, що машинобудівні підприємства перебувають під постійним впливом зовнішніх та внутрішніх ризиків, які призводять їх до фінансової кризи. Відповідними чинниками є низька ефективність, відсутність дієвих стимулів підприємницької діяльності, значні структурні диспропорції, інфляційні катаклізми, низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних товарів на зовнішньому та внутрішньому ринках.

У таких умовах господарювання управління підприємством набуває несприятливого характеру [2-5]. Тому серед тієї низки проблем, які змушені розв'язувати сучасні українські маши-

нобудівні підприємства, вагоме місце займає оцінка рівня ризику, яка ґрунтується на своєчасній діагностиці ступеня та причин ризиків і реалізації адекватних аналітико-інструментальних управлінських програм.

Ефективність управління ризиками з урахуванням аналітико-інструментальних засад характеризується ступенем досягнення цілей пом'якшення, локалізації або позитивного використання управлінських параметрів у зіставленні з витраченими на це методами. Особливістю управління ризиками на машинобудівних підприємствах з урахуванням аналітико-інструментальних засад є те, що в силу умов прийняття управлінських рішень часто здійснюється в обстановці зниження керованості підприємством, дефіциту часу, високої міри невизначеності [7; 8].

Методика оцінки рівня ризику на машинобудівних підприємствах повинна враховувати сучасний етап розвитку теорії і практики менеджменту, механізми упередження і подолання ризикових впливів. Реалізація такої методики оцінки має передбачати своєчасність прийняття рішень та їх адаптованість у процесі життєдіяльності машинобудівного підприємства.

Методичний підхід до оцінки рівня ризику машинобудівних підприємств з урахуванням аналітико-інструментальних засад подано на рисунку 1.

На першому етапі здійснюється аналіз та оцінка діяльності машинобудівних підприємств з

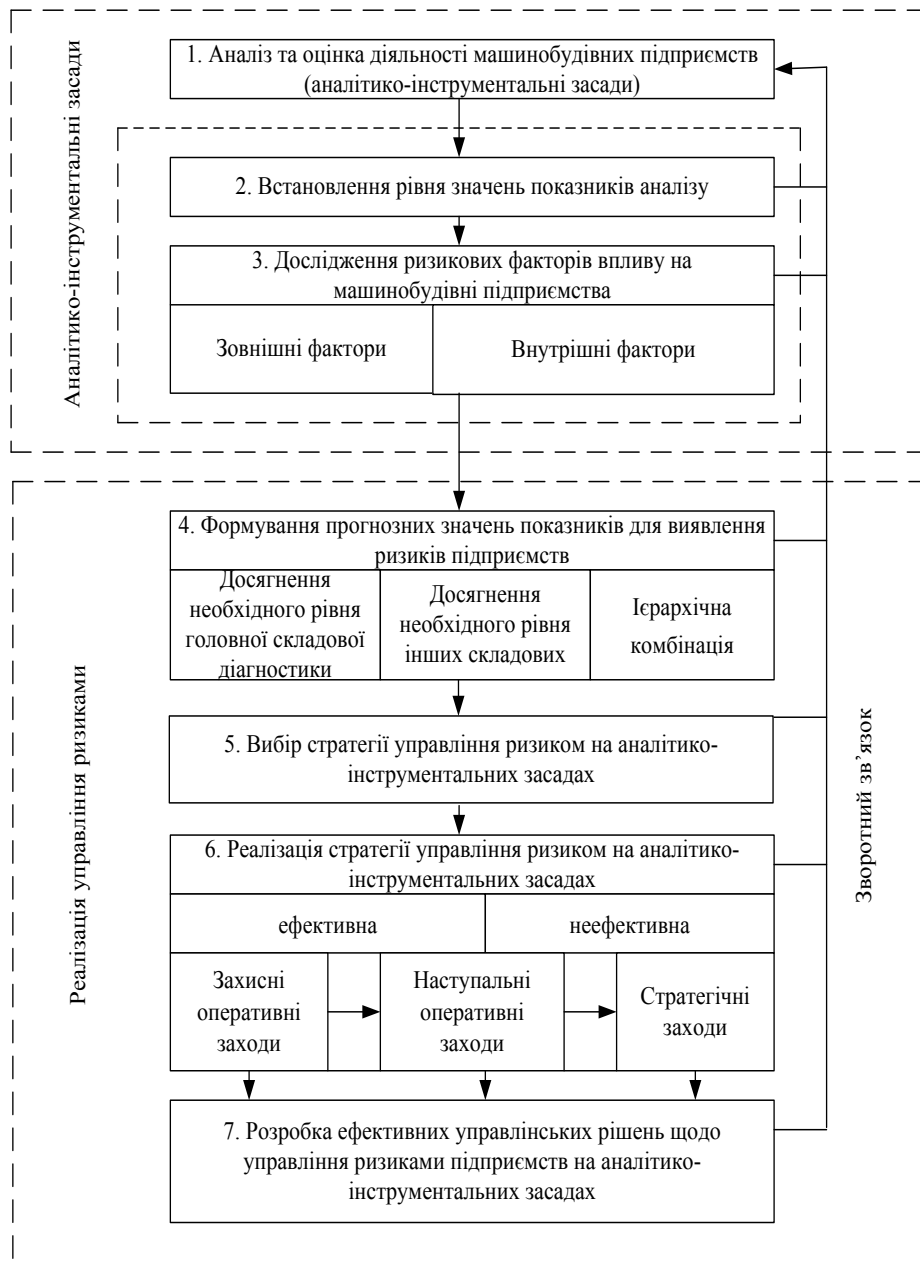

Рис. 1. Методичний підхід до оцінки рівня ризику машинобудівних підприємств з урахуванням аналітико-інструментальних засад

урахуванням аналітико-інструментальних засад. На другому – діагностика рівня значень показників машинобудівних підприємств, тобто здійснюється розрахунок інтегрального показника.

Основні переваги використання даного показника полягають у тому, що він враховує специфіку діяльності українських машинобудівних підприємств у залежності від їх фінансово-економічного стану, містить оптимальне число кількісних показників, які всебічно характеризують стан підприємства, а також дозволяє визначати рівень стану.

Визначення положення машинобудівних підприємств пропонується здійснювати для покращення подальших дій по виявленню найбільш значущих факторів, що призвели до ризикового стану, і вибору програм щодо їх нейтралізації. Це обумовлено тим, що саме по собі отримане значення інтегрального показника не завжди дозволяє виявити наявність ризику, тому що низькі значення одних показників можуть перекриватися високими в інших [5-7].

Третій етап – ризиковий стан підприємства може бути зумовлений дією внутрішніх і зовнішніх факторів. На наступному етапі відбувається формування системи цілей машинобудівного підприємства, адекватних його рівню, з урахуванням прогнозу розвитку основних факторів, що визначають ризик [2; 10]. На основі загальної мети варто розробити конкретні тактичні цілі або напрями виходу з стану ризику.

При виборі стратегії управління ризиком машинобудівних підприємств на аналітико-інструментальних засадах доцільно керуватися таким:

- при значеннях показників рентабельності, платоспроможності і фінансової стійкості, що набагато нижчі за граничні або близькі до нуля, варто використовувати стратегію скорочення. При цьому відбувається скорочення обсягів виробництва нерентабельної продукції, ліквідація нерентабельних і неефективних підрозділів тощо [9-10];

- при значеннях досліджуваних показників, які нижче за нормативні, необхідно застосовувати стратегію обмеженого росту. Ця стратегія рекомендується у випадках, коли на машинобудівному підприємстві стабілізувався випуск продукції, що має стійкий попит і є прибутковою. Тому підприємство може незначно нарощувати обсяги вже освоєної продукції, подбавши про ринки збуту. При цьому ризик неотримання прибутку мінімальний [8; 10];

- при високих значеннях показників, коли підприємство перебуває у зоні стійкої роботи, доцільно використовувати стратегію зростання. При

здійсненні даної стратегії забезпечується приріст обсягів товарної продукції за рахунок: відновлення і модернізації устаткування, впровадження прогресивної технології, поліпшення якості продукції, удосконалення організації виробництва і праці, раціоналізації обслуговування робочих місць, скорочення простоїв і втрат робочого часу [9; 10];

- найбільш ефективною є стратегія антиризикованості, узгоджена з вже адаптованою структурою, яка дозволяє досягти максимальної паралельності аналітико-інструментальних робіт та здійснити зміни в обмежений термін [8; 9].

На шостому етапі – реалізація стратегії управління ризиком машинобудівних підприємств на аналітико-інструментальних засадах полягає у виборі і використанні діючих внутрішніх механізмів нейтралізації ризикового стану на підприємстві, які побудовано на здійсненні низки визначених заходів.

На сьомому етапі – розробка ефективних управлінських рішень щодо управління ризи-

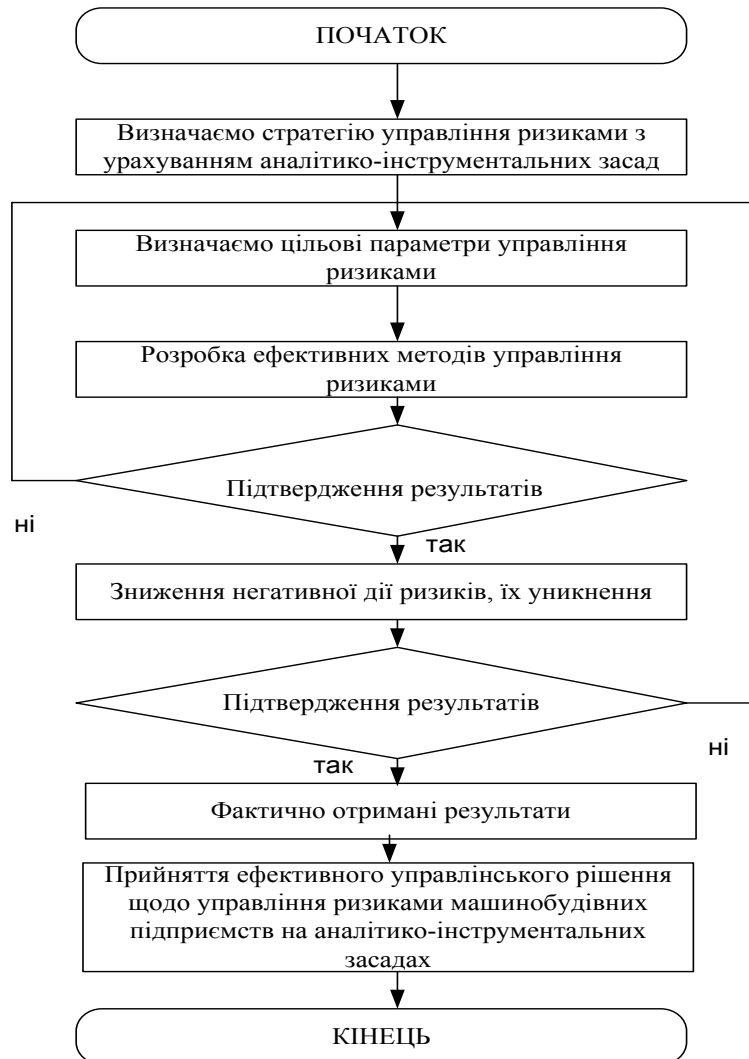

Рис. 2. Алгоритм ефективності прийняття управлінських рішень щодо управління ризиками машинобудівних підприємств на аналітико-інструментальних засадах

ками підприємств на аналітико-інструментальних засадах полягає у прагненні наблизитися до цільової прибутковості й уникненні ризиків, знаходженні нових, нестандартних рішень в ситуаціях, що вимагають новітнього мислення.

Алгоритм ефективності прийняття управлінських рішень щодо управління ризиками підприємств на аналітико-інструментальних засадах представлено на рисунку 2.

Реалізація усього комплексу прийнятих управлінських рішень щодо управління ризиками на аналітико-інструментальних засадах дозволить машинобудівним підприємствам досягти поставленої цілі і переміститися в зону з меншим рівнем ризику, тобто необхідно перейти до наступальних оперативних заходів, а при необхідності – до стратегічних заходів, коректуючи рішення в залежності від станів ризику. При прийнятті управлінських рішень необхідно чітко виділити, які ресурси й у якій кількості для цього будуть потрібні і які значення запланованих показників необхідно досягти. Так само слід закріпити виконання окремих заходів за відповідними функціональними підрозділами підприємства, установити чіткі терміни завершення робіт і призначити відповідальних за їх виконання.

Висновки. На основі визначеного методичного підходу до оцінки рівня ризику машинобудівних підприємств з урахуванням аналітико-інструментальних засад та алгоритму ефективності прийняття управлінських рішень, виходячи з результатів комплексної оцінки масштабів ризикового стану підприємства і прогнозу факторів зовнішнього і внутрішнього середовища його функціонування, формується система цілей і цільових показників оздоровлення підприємства на довгостроковий період; визначаються пріоритетні завдання і розробляється політика дій підприємства за основними напрямками його діяльності. Саме тому зменшення та уникнення ризику дає новий поштовх

розвитку підприємства, сприяє переходу на принципово новий рівень організації та управління за короткий час, тобто у разі вдалого подолання можливого (існуючого) ризику значно підвищується ефективність менеджменту на підприємстві, повільний еволюційний ріст підприємства змінюється різким революційним стрибком.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Діба М.І. Сутність та види фінансових ризиків у системі ризик-менеджменту підприємства / М.І. Діба // Економіка і держава. – 2007. – № 8. – С. 56-64.
2. Ніколайчук М.В. Оптимізація процесу оцінки ризиків сучасного підприємства / М.В. Ніколайчук // Фінанси України. – 2007. – № 3. – С. 132-137.
3. Мисак Н.В. Стратегічні аспекти досягнення фінансової стійкості підприємства / Н.В. Мисак // Науковий вісник. – 2005. – № 15. – С. 168-171.
4. Некрасова А.В. Управління фінансовими ризиками в Україні в сучасних умовах / А.В. Некрасова // Фінанси України. – 2006. – № 7. – С. 89-93.
5. Кім Г. Ю. Фінансові ризики в системі фінансово-економічної безпеки / Г. Ю. Кім // Фінанси України. – 2008, № 5. – С. 101-106.
6. Приймак І.М. Управління ризиком втрати фінансової стійкості підприємства в умовах невизначеності зовнішнього середовища / І.М. Приймак // Формування ринкової економіки України. – 2009. – № 19. – С. 413-419.
7. Прут М.О. Основні методи оцінки рівня фінансового ризику / М.О. Прут // Ринок праці та зайнятість населення. – 2010. – № 2. – С. 202-206.
8. Фесюк М.О. Аналіз фінансових ризиків в системі управління підприємством / М.О. Фесюк, В.Л. Фесюк // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 78-82.
9. Партин Г.О. Фінансові ризики підприємства та методи їх нейтралізації / Г.О. Партин // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – № 20. – С. 66-69.
10. Підлісна О.А. Оцінка ризиків: проблема вибору методик / О.А. Підлісна, Ю.В. Тюленева // Економіка: проблеми теорії та практики. – 2005. – Вип. 209, т. 4. – С. 967-974.